

HÂLİDE NUSRET ZORLUTUNA'NIN EŞİ AZİZ BEY'E YAZDIĞI 03/10/1926 TARİHLİ MEKTUBUN TRANSKRİPSİYONU VE İNCELEMESİ*

 Atabey KILIÇ^a

 Nilüfer YILMAZ^b

Öz

Mektup türü, sahip olduğu çeşitli özellikleriyle edebiyatımızda ve diğer ulusların edebiyatlarında önemli bir yer tutmaktadır. Mektup türlerinden bilhassa hususi mektuplar, insanların duygu ve düşüncelerini samimi bir üslûpla dile getirme imkânı verdiği için kültür seviyesi ne olursa olsun herkesin rahatlıkla yazabileceği bir türdür. 1901-1984 yılları arasında yaşamış "Kadın Yazarların Annesi" ünvanına layık görülen, şair, romancı ve muallime Hâlîde Nusret Zorlutuna'nın kaleminden edebiyatımıza hediye edilen pek çok değerli eserden birisi de kendi ailesine, yakınlarına ve özellikle hayatını paylaştığı eşi Aziz Vecîhî Zorlutuna Beyefendi'ye yazmış olduğu mektuplardır. Söz konusu mektuplar, Hâlîde Nusret Zorlutuna'nın edebi kişiliğini ve kullandığı üslûbu aktarmak için önem arz etmektedir. Mektupların toplam sayısı 140 kadardır. Bu makalede bahsedilecek mektup, 1926 yılında yazılmış olan 03/10/1926 tarihli mektuptur. Çalışmamızda öncelikle mektup türü hakkında kısa bilgiler verilmiş, daha sonra Hâlîde Nusret Zorlutuna'nın 03/10/1926 tarihli mektubu üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hususi mektuplar, Hâlîde Nusret Zorlutuna, Aziz Vecîhî Zorlutuna.

TRANSCRIPTION AND ANALYSIS OF THE LETTER DATED 03/10/1926 WRITTEN BY HALİDE NUSRET ZORLUTUNA TO HER HUSBAND MR. AZİZ

Abstract

The letter genre, with its various features, has an important place in our literature and the literature of other nations. Among the types of letters, especially private letters, they are a type that everyone can easily write, regardless of their cultural level, as they allow people to express their feelings and thoughts in a sincere style. One of the many valuable works gifted to our literature from the pen of poet, novelist and teacher Halide Nusret Zorlutuna, who lived between 1901 and 1984 and was deemed worthy of the title of "Mother of Women Writers", was written to her family, relatives and especially to her husband, Mr. Aziz Vecîhî Zorlutuna, with

* Bu makale, ikinci yazarın birinci yazar danışmanlığında yürüttüğü "Hâlîde Nusret Zorlutuna'nın Eşi Aziz Bey'e Yazdığı Eski Harfli Mektuplardan Seçmeler 1926-1927" (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin-Sözlük-Tıpkıbasım" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

^a Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, atabey@erciyes.edu.tr

^b Yüksek Lisans Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, niltelis09@gmail.com

Makale Geliş Tarihi: 13.08.2024, Makale Kabul Tarihi: 10.12.2024

whom she shared her life. These are the letters. The letters in question are important in conveying Halide Nusret Zorlutuna's literary personality and the style she used. The total number of letters is around 140. The letter that will be mentioned in this article is the letter dated 03/10/1926 written in 1926. In our study, firstly, brief information about the letter type was given, and then Halide Nusret Zorlutuna's letter dated 03/10/1926 was focused on.

Keywords: Private letters, Halide Nusret Zorlutuna, Aziz Vecîhî Zorlutuna.

Giriş

Kültürel tarihin günümüz insanına aktarımı için önemli bir yere sahip olan mektuplar, özellikle halka mâl olmuş yazarlar tarafından yazılmış ise bu kişilerin mektupları tarihî belge niteliği taşır. Bu anlamda incelemiş olduğumuz Hâlîde Nusret Zorlutuna'nın eşi Aziz Vecîhî Zorlutuna'ya 1926-1927 yıllarında yazmış olduğu mektuplar da önemlidir. Bu mektuplar, Hâlîde Hanım'ın kızı Emine Işinsu'nun eşi İskender Öksüz Bey tarafından İhlamur Akademi imtiyaz sahibi Hakan Sarı'ya oradan da bilimsel olarak değerlendirilmek üzere Prof. Dr. Atabey Kılıç'a emânet edilmiştir. 1926 yılına ait 34 adet; 1927 yılına ait ise 107 adet mektup bulunmaktadır. Bu çalışmada üzerinde duracağımız 1926 yılında yazılan dokuz numaralı mektupta, Hâlîde Nusret Zorlutuna'nın eşi Aziz Bey'e¹ duyduğu sevgi, ona hitabı, birbirinden uzakta olmaktan kaynaklanan özlemi bazen de tatlı sitemleri, inanç yönü, çalıştığı okullar, okuduğu kitaplar, maaş bilgisi, girdiği ders saatleri, derse hazırlık için satın aldığı kaynak kitaplar, hazırladığı notlar, kullandığı imlâ hususiyetleri, hayatla ilgili görüşleri ve oturduğu ev ile ilgili adres bilgileri gibi birçok konu yer almaktadır. Mektup aynı zamanda o dönemin dil özelliklerini de yansıtmaktadır. Çalışmamızda mektubun tanımı, mektup türleri, hususi mektup kavramları ve Hâlîde Nusret Zorlutuna'nın hayatı hakkında bilgi verilip çalışma konumuz olan Hâlîde Nusret Zorlutuna'nın eşi Aziz Vecîhî Bey'e yazdığı mektuplardan 03/10/1926 tarihli mektup, yapı ve muhteva bakımından değerlendirilecek ve transkripsiyonlu metni aktarılacaktır.

Muhtelif sözlüklerde mektup; "yazmak" fiilinin karşılığı olan Arapça "ketb" kökünden gelmektedir. Kelimenin "kitâb, risâle, ahd, vasiyye, sahîfe" gibi kullanımlarına da rastlanmaktadır. Bilinen ilk mektup örneklerinin, M.Ö 2000 yıllarında Kayseri Kültepe'de ve ilk medeniyetlerden biri olan Mezopotamya şehirlerinden Asur'da çivi yazısı ile kil tabletlere kaydedilmiş ve yine kilden yapılmış zarflarda mühürlenmiş hâlde muhafaza edildikleri kaynaklarda belirtilmiştir. Çeşitli dinlere ait kutsal kitapların muhtevalarında bahsedilen ve peygamber kıssalarına da konu olan mektuplar olduğu bilinmektedir. Kitâb-ı Mukaddes'te ve kutsal kitabımız Kur'ân-ı Kerim'in içerisinde geçen çeşitli ayetlerde bunların örneklerini görmek mümkündür. Aynı zamanda kadim geleneklerde mektuba verilen değerlerin önemi, mektubun yazıldığı kişiye özel olması ve bu sebeple de mahremiyet taşıdığı görülmüştür (Bozkurt, 2004, s. 13).

¹ Hâlîde Hanım ve eşi Aziz Vecîhî Bey'in karşılıklı mektuplaşmalarından ilk on tânesinin neşri için bkz.: Kılıç, A. (2024). Hâlîde Nusret Zorlutuna'nın eşi Aziz Vecîhî Bey ile mektuplarından seçmeler ve evrâk-ı metrûkesine dair bâzı bilgiler. İçinde A. Uslu Üstten & C. Uğurdağ (Eds.), *İhlamur anma ve armağan kitaplar dizisi-18, Halide Nusret Zorlutuna* (ss. 23-53). İhlamur Yayınları.

Bazı âlimlere göre mektuplar; “özel-resmi, edebi-gayri edebi, didaktik ve klişe mektuplar, ilmi, ticari, hukuki, dini, manzum-mensur, uzun, orta, kısa mektuplar” şeklinde tasnif edilmiştir. Bunlar arasında da kişiye yakın görülen dost, akraba, aile konularına hitaben yazılan mektuplar “ihvâniyyât” türü mektuplar sınıfına girmektedir. “İhvâniyyât” türü mektuplar, Arap edebiyatı klasik tasniflerinden birisidir (Durmuş, 2004, s. 14).

Mektubun Kâmûs-ı Türkî’de tanımı ise: “Gerek iş ve gerek arz-ı muhabbet ve tebrîk ve ta’ziye vs. zımında bir âdemden bir âdeme yazılıp gönderilen kâğıt, bitig, nâme, risâle, varaka, nemîka” (Şemsettin Sâmî, 1996, s. 1390) şeklinde yapılmaktadır.

Edebiyatımızda “mektup” için “bitig”den başlayarak değişik kelimeler kullanılmıştır: “Divan edebiyatında “mektup” kelimesinden başka aynı anlama gelen “arîza, kâime, şukka, nâme, tezkire, varakpâre, kâğıt” gibi sözcükler de kullanılmıştır. Mektup türü inşa denilen düz yazının bir parçasını oluşturur. Düz yazı yazarlara genel olarak “münşî” adı verilir. Münşîlerin kaleme aldığı, özel veya resmî mektuplar ya da çeşitli mensur yazılardan oluşan kitaplara da “münşeât” denir.” (Çakır, 2004, s. 329). Münşeât ve mektuplar hakkında Fevziye Abdullah Tansel şu çıkarımlarda bulunmuştur: “Mektuplar, Klasik edebiyatımızda “bir şeyi meydana getiren, bina eden mânâsına umumiyetle nesir karşılığı inşa, nâsir yerine münşî sıfatı,” kullanılırdı. Münşî “edebî ilimlere vâkıf, bir maddeyi neşren ve mükemmel suretle kaleme alabilen, kâtip demektir. Kalemlerden yetişen münşîler, resmî vesikaları kusursuz olarak yazma hünerini gösteren kimselerdir” (Tansel, 1964, ss. 386-387).

Şahin (2005)’e göre Eski Türk Edebiyatı’nda münşeât mecmûalarının önemli bir yeri vardır. İnşâ metinlerinin bir araya gelmesiyle münşeât mecmûaları oluşmuştur.

Görüldüğü üzere münşeât mecmûaları arasındaki ilişkiyi Dağlar, münşeât mecmûalarında bir kişinin ya da daha fazla kişinin mektup örnekleri bulunduğu için bu iki tür arasında kuvvetli bir bağ olduğunu belirtir (2001, s. 7).

Günümüze gelene kadar mektup kelimesi yerine farklı adlandırmalar kullanılmış, fakat Cumhuriyet Dönemiyle birlikte “mektup” kelimesi daha çok yaygınlaşmıştır. Mektup türü, ilk zamanlar insanlar arasında haberleşme amacı ile kullanılmış zamanla kullanım amacı genişleyerek insanların duygu ve düşüncelerine tercüman olarak birçok konu hakkında bilinmeyen bilgilerin gün yüzüne çıkmasını sağlamış önemli bir yazı türüdür.

1. Mektup Türleri ve Tasnifi

Mektupların konularına, yazıldığı kişi ya da kurumlara göre adlandırmaları yapılmakla birlikte mektupların türlerine ayrılması ile ilgili mektup türünün ortaya çıktığı zamandan günümüze dek bir değişiklik yapılmamıştır. Resmî mektuplar bunun en belirgin örneğidir; ancak özel mektuplar yazan kişinin ruh hâlinde etkilediği için bu mektuplar konu bakımından ayrılmaktadır (Gültekin, 2015).

Mektuplar şu şekilde sınıflandırılır:

"1.Haberleşme Amacıyla Yazılan Mektuplar

1.1. Husûsî Mektuplar

1.1.1.Muhabbet-nâme-Meveddet-nâme Uhuovet-nâme

1.1.2.Tehniyet-nâme ve Tebrik-nâme

1.1.3.Ta'ziyet-nâme

1.1.4.Şefakat-nâme (Şefkat-name)

1.1.5.İrsal-nâme

1.1.6.İştîyak-nâme

1.1.7.Şikâyet-nâme

1.1.8.Tavsiye-nâme

1.1.9.Teşekkür-nâme

1.1.10.Iyadet-nâme

1.1.11.Davet-nâme

1.1.12.Şefaat-nâme

1.2 Resmî Mektuplar

1.2.1.Ferman

1.2.2.Nâme-i Hümayun

1.2.3.Hatt-ı Hümayun

1.2.4.Berat

1.2.4.1.Menşur

1.2.4.2.Mülk-nâme

1.2.5.Ahd-nâme

1.2.6.İrade

1.2.7.Takrir

1.2.8.Telhis

1.2.9.Ruk'a

1.2.10.Buyuruldu

1.2.12.Tezkire

1.2.12.Tarhanîyet-nâme

1.2.13.Arıza

1.2.14. *Kaime*

1.2.15. *Temessük*

1.2.16. *Arz, Arz-ı Hâl ve Arz-ı Mazhar*

1.2.17. *Tahrîrat*

1.2.18. *Şukka*

2. *Sanat Endişesiyle Yazılan Mektuplar* “ (Gültekin, 2015, ss. 255-315).

Gültekin’in yukarıda yapmış olduğu sınıflamaya göre hususi mektuplar, bir arada ya da ayrı yerlerde bulunan insanların çeşitli nedenlerden dolayı birbirlerine yazdıkları mektuplardır. Tarafımızca incelenen Hâlîde Nusret Zorlutuna’nın eşi Aziz Vecîhî Zorlutuna’ya yazmış olduğu mektuplar da farklı şehirlerde oldukları zaman dilimlerinde yazılmış, haberleşmenin yanı sıra birbirlerine duydukları muhabbet, özlem ve çeşitli konuları içine alan hususi mektuplar sınıfına girmektedir (Gültekin, 2015).

Hususi mektupların incelenmesinin önemini M. Fuad Köprülü, şu şekilde açıklamaktadır: “Eski şâirlerin hususî hayatlarına muhiti ile münasebetlerine ait birçok karanlık noktalar o sayede aydınlanabilir. Bazen hiç umulmayan ciltler arasında ümit edilmeyen malumat definelerine tesadüf olunabilir.” (Köprülü, 1999, s. 37).

Kortantamer, araştırmacılar için hususi mektupların çok önemli bir kaynak olduğunu ifade ederek bu kaynakların araştırılmasıyla edebiyat dünyasının ve kültürel tarihin daha çok zenginleşeceğini anlatmaktadır (1984, s. 151). Husûsî mektuplar, toplumların kültür seviyelerini yansıtmaları bakımından ve mektupları yazan sanatçıların edebî hünerleri göstermelerinin yanı sıra sanatçıların hayattaki duruşları ve davranışlarını ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir.

Mektup yazacak kişilerin dikkat etmeleri gereken bazı durumlar vardır. Öztürk, mektup türünün ilk örneklerinin münşeât mecmûalarında görüldüğünü ifade ederek mektup yazma ile ilgili önceden belirlenen kâidelerin olduğunu ve mektup yazacak kişilerin bu vasıfları taşıması gerektiğini, bunun için bir eğitimden geçmelerinin önemini vurgulamaktadır (2015, s. 9).

2. Hâlîde Nusret Zorlutuna’nın Şahsi ve Edebi Kişiliği

1901 senesinde İstanbul’da dünyaya gelen Hâlîde Nusret Zorlutuna’nın babası, hürriyet taraftarı 2. Meşrutiyet’ten sonra gazetede yazdığı fıkralarıyla bilinen Şair Süleyman Tevfik’in kardeşi Mehmed Selim’dir. Kardeşiyle çıkardıkları gazetede yazdığı bir makalesi nedeniyle tutuklanma düşüncesiyle İstanbul’dan ayrılmış, Avnullah Kâzımî ismiyle dönmüş fakat Müşir Fuat Paşa Vak’ası’nda tutuklanarak Sivas’a gönderildiyse de kaçmaya çalışmasından dolayı bu kez Sinop’a gönderilmiştir. Babası Sivas’ta iken dünyaya gelen Hâlîde Nusret’in ilk öğretmeni annesi Ayşe Nazlı Hanım’dır. Eğitimli, köklü bir aileden gelen Ayşe Nazlı Hanım 2. Meşrutiyet’in sonuna kadar kızına yalnız bakmıştır. Avnullah Kâzımî İstanbul’a döndükten sonra Kerkük Mutasarrıflığı vazifesiyle Kerkük’e gider (Gürel, 1988). Hâlîde Nusret Zorlutuna, *Bir Devrin Romanı* adlı eserinde Kerkük’te kendisinin Arapça ve Farsça dersleri almaya

başladığını ve edebiyata olan sevgisinin bu şekilde başlamış olduğunu söyler ve orada geçen günlerini ömrünün en güzel yılları olarak ifade eder (Gürel, 1988, s. 2).

Hâlîde Nusret Zorlutuna'nın 1923 yılında kaleme aldığı *Hanım Mektupları* isimli eseri bu anlamdaki boşluğu doldurmak için yazılmış olup onun iyi bir nâsir olmasının göstergelerindedir. *Hanım Mektupları* üzerine inceleme yapan Doğramacıoğlu'na göre; eser o dönemin kadınlarına mektup yazmanın kurallarını öğretmek amacıyla yazılmış olup bu dönemdeki kadınların hayata bakış açıları, kültür seviyeleri hakkında bilgi veren önemli bir kaynaktır (2011, s. 71).

Hâlîde Nusret Zorlutuna'nın *Hanım Mektupları* eserinden önce yazmış olduğu ilk eseri olan *Küller* adlı romanında ve diğer romanlarında birbirine mektup yazan kişilere yer verdiğini gözlemlemekteyiz. Eşi Aziz Vecîhî Zorlutuna ile uzun yıllar mektuplaşan Hâlîde Hanım'ın hayatında mektubun önemli bir yeri olduğu görülmektedir.

1914 yılında Kerkük'ten İstanbul'a dönen Hâlîde Nusret ve ailesi, Hâlîde Nusret'i kız öğrenciler için yeni açılan "Erenköy Kız Lisesi" beşinci sınıfa yazdırırlar. Burada kendisine usûl ve kâideleri iyi bildiği için "Kavâidci Hâtun" denmektedir. Bu yıllarda Çanakkale savaşları devam etmekte olup Hâlîde Nusret babasını zatülcenp hastalığı nedeniyle kaybeder. Hâlîde Nusret babasının ölümü üzerine duyduğu üzüntüyle yazdığı "Ağlayan Kahkahalar" başlıklı mensur şiiriyle *Talebe Defteri* dergisinin açmış olduğu bir yarışmada birinci seçilerek edebiyat dünyasına adım atmış olur.

1919'da girdiği öğretmenlik sınavını kazanarak, Özel Âşiyân İdadisi'nde göreve başlar. Bu okulda önemli sanatçılarla çalışma fırsatı yakalar. Çok genç yaşta maddî sebeplerle başladığı bu görevi hiçbir tecrübesi olmadığı hâlde aşkla, şevkle yapar ve böylelikle savaş günlerini daha kolay atlatır. Osmanlı Devleti'nin son zamanlarda yaşadığı zorluklar Hâlîde Nusret'in millî duygularını ve inancını daha da sağlamlaştırmıştır. Öğretmenlik anılarına *Benim Küçük Dostlarım* adlı eserinde yer vermiştir (Coşkun, 2010, s. 19).

1924'te Edirne Dârü'l-Muallimât'a tayin edilen Hâlîde Nusret, Edirne Erkek Muallim Mektebi'nden öğrencisi Salih'in ağabeyi olan Aziz Vecîhî Bey ile 1926'da evlenerek naklini İstanbul Kız Lisesi'ne yaptırır. *Bir Devrin Romanı*'nda anlatıldığı üzere Hâlîde Nusret'in dedesi genç bir yüzbaşı iken şehit edilmiş, bu olaydan sonra dedesinin intikamını alacak bir zâbitle evlenme hevesini böylelikle gerçekleştirmiştir. Hâlîde Nusret eşinin görevi gereği Anadolu'nun pek çok şehrini gezmiştir. 1930'da Ergun doğmuş, kızları Emine Işınsu ise 1938 'de Kars'ta hayata gözlerini açmıştır. Aziz Zorlutuna'nın doğu görevinin 1948'de bitmesiyle Ankara'ya gelen Hâlîde Nusret Zorlutuna, önce Cebeci Orta Okulu'na tayin edilir, sonra Kız Teknik Öğretmen Okulu'na nakledilir. 1957'de emekli olur (Gürel, 1988, s. 10).

Bir Devrin Romanı adlı eserde, Hâlîde Nusret'in Anadolu'da geçirdiği yıllarda yurt sevgisiyle dolu olduğu ve bu sevgiyle öğrencilerini kucakladığı, imkânları ölçüsünde yöre halkına yardım ettiği detaylı bir şekilde anlatılmaktadır. *Defne* dergisinin kurucuları tarafından 1967'de Hâlîde Nusret'in 50. sanat yılı kutlanır. Burada yaptığı konuşmasında 50 yıllık yaşamı süresince memleketin faydası için yazmanın mutluluğunu yaşadığını vurgulamıştır. (Coşkun, 2010, s. 22).

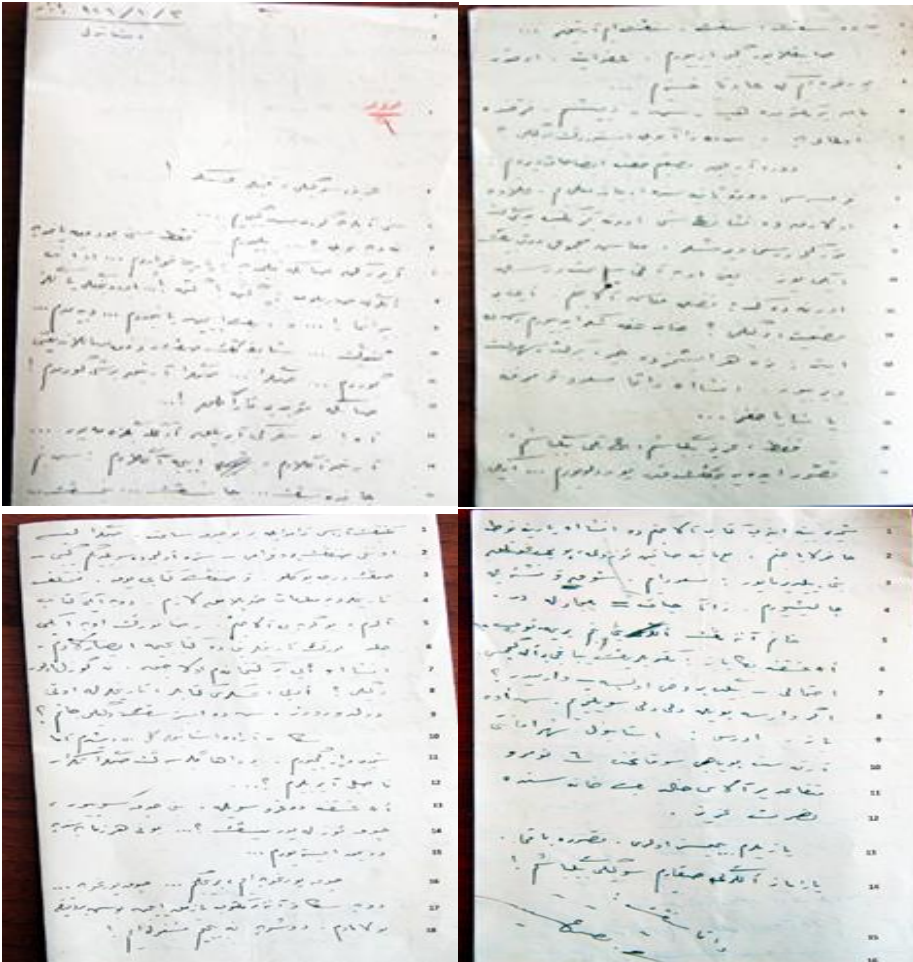
Hâlîde Nusret yaşamı boyunca milleti için samimiyetle çalışmış ve bu duygularıyla milletini, vatanını seven pek çok dimağ yetiştirerek onlara örnek olmuş ve olmaya devam etmektedir. Hâlîde Nusret 1968’de Ayşe Nazlı Hanım’ı ve 1971’de 45 yıllık hayat arkadaşı Aziz Vecîhî Bey’i kaybeder.

Kadının Sosyal Hayatını İnceleme ve Araştırma Derneği tarafından 1975’te Hâlîde Nusret Zorlutuna’ya “Ümmü’l Muharrirat” (kadın yazarların annesi) ünvanı verilmiş, 1983’te Basın Yayın Genel Müdürlüğü ile Türk Basın Birliği tarafından “Basın Mesleğinde 50 Yıl Hizmet Armağanı” takdim edilmiştir. Hâlîde Nusret Zorlutuna, 10 Haziran 1984 gecesi vefat etmiş, ertesi gün 12 Haziran’da Ankara Asrî Mezarlığı’na defnedilmiştir” (Gürel, 1988, s. 10).

3. Hâlîde Nusret Zorlutuna’nın Eşi Aziz Vecîhî Bey’e 03/10/1926 Tarihinde Yazmış Olduğu Mektubun İncelemesi

Bu bölümde alt başlıklar hâlinde 03/10/1926 tarihinde yazılan mektup, Hâlîde Nusret Zorlutuna’nın eşi Aziz Vecîhî Bey’e hitaplarında kullandığı dil ve üslûp özelliklerine bir örnek olması amacıyla yapı ve muhteva bakımından incelenmiştir.

3.1. 03/10/1926 Tarihli Mektubun Görüntüsü

Fotoğraf 1. (03/10/1926 Tarihli Mektup / I-II-III-IV. Bölümleri)

3.2. 03/10/1926 Tarihli Mektubun Transkripsiyonlu Metni

[I]

(1) B[ihi]

[0]3/10/[1]926 Pazar

(2)

İstanbul

(3) **Numero 9**

(4) ‘Azîz, Sevgili, Kıymetli ‘Asker!

(5) Seni aylarca görmemiş gibiyim...

(6) Neden böyle? ...Bilmiyorum...Fakať seni bu def’a yanımdan

(7) ayırırken Őanki kalbimden bir parça kopardım... O anda

(8) elleriñe Őarılıp: “Gitme! Gitme! ...Yavrucağları yalnız

(9) birađma!...” demek iēin yanıyordum... diyemedim

(10) Gitdiñ... Őabkañıñ Őon def’a Őallandıđını

(11) Gördüm... Őonra artık bir Őey görmedim

(12) Őanki mü’ebbed karañlık!...

(13) Āh! Bu seferki ayrılık evvelkine beñzemiyor...

(14) Artık añladım, Őimdi² iyice añladım: sen benim

(15) cānımdasıñ...Cānsiñ... Benimsiñ...

[II]

(1) Ben de seniñ, seniñ, seniñim artık...

(2) Őayıklıyor gibi yazıyorum. ‘Afv et. O kadar

(3) yorđunum ki ‘adetā ĥastayım...

(4) Bađ bu mektūbumda hep “sen” demiŐim. Farđında

(5) Olmadan.Sen de zāten böyle istiyorduñ, degil mi?

(6) Dur, azıcık vağ’iyyetim ĥakkında İzāĥāt vireyim:

(7) Kız Lisesi Devre-i Őāniyesinde Edebiyyāt Mu’allimiyim. ‘İlave

(8) olarak da Nişantaşı Orta Kız Mektebinde yedi sā’at

(9) Türkē dersi virmiŐler. Me’āŐ mecmū’ı dōrt biñ

(10) iki yüz. Ya’nı on altı sā’at dersle

(11) Edirne’dekinden fazla me’āŐ alacağım. İyi bir

(12) vađ’iyyet, degil mi? Cenāb-ı Ĥađđa Şükr idiyorum, sen de

(13) it: bize her iŐimizde ĥayır, bereket, suhūlet

(14) viriyor. İñŐā’Allāĥ dā’imā mes’ūd ve müreffeh

(15) yaşayacağız...

² “Şimdi” kelimesinin üstü karalanmıŐ.

(16) Faķat, ‘Azīz Biñbaşım, Tatlı Biñbaşım,

(17) taşavvur idemeyeceğın kadar yoruluyorum...İki

[III]

(1) Mektebiñ arası tramvayla bir buçuk sā‘at. Şoñra lise

(2) onuncı şınıfıñ proğramı- size evvelce de söyledigim gibi-

(3) şoñ derece yüklü. Ve şınıfıñ kitābı yok. Muhtelif

(4) tārīhlerden ma‘lümāt toplamak lāzım. Dün iki kitāb

(5) aldım, bu gün de alacağım. Rızā Nūr’uñ on iki

(6) cild Türk Tārīhlerini de kitābçıya ısmarladım.

(7) İnşā‘Allāh iyi bir kütüb-ħānem olacaķ. Ne güzel olur

(8) degil mi? Edebī, ‘askerī kitāblar, tārīhlerle onı

(9) doldururuz. Sen de istersin degil mi cānım?

(10) Saña ‘arada İstanbul’a gel” demişdim ammā

(11) şimdi vazgeçiyorum. Bir daha gelirseñ şoñra tekrār

(12) nasıl ayrılırım?...

(13) Allah ‘aşkıma doğru söyle. Beni çok seviyor,

(14) çok özleyor mısıñ?... Bunu her zamān senden

(15) duymak isteyorum...

(16) Çok yorgunum biricigim...Çok yorgun...

(17) Dün saña ve anneme mektüb yazmak için boş bir daķıķa

(18) bulamadım. Düşün ne biçim meşğülüm!

[IV]

(1) Şimdi yine inip kitāb alacağım da inşā‘Allāh yarına noğ

(2) ħāzırlayacağım. Ma‘māfih şaķın üzülme, bu yorgunluk³

(3) beni yıldırıyor: mes‘ūdum. Şevķ ve neş‘eyle

(4) çalışıyorum. zāten ħayāt= mücādeledir.

(5) ħanım annemiñ ellerini⁴ benim yerime öp.

(6) Allāh ‘aşkına baña yaz= mektüblarımiñ yabancı bir ele geçmesi

(7) ihtimāli-biñde bir dağı olsa-var mıdır?

(8) Eger varsa böyle deli deli söylenmeyeyim. Sen eve

(9) yaz. Adres= İstanbul şehr-emāneti arķasında

(10) Boyacı Sokağında 6 Numero

(11) Müteķā‘id Mīr-alay ħālid Beg ħānesinde

³ Yorgunluk kelimesinin altı çizili.

⁴ “n” harfi önce nazal nun yazılıp karalanarak nun ile yazılmıştır.

- (12) Nuşret 'Azîz.
(13) Yazılarım biçimsiz oldu. Kuşûra bakma.
(14) Yaramaz elleriñi şıkarım Sevgili Biñbaşım!
(15) Dâ'imâ seniñ:
(16) H. Nuşret

3.3. Mektubun Dış Yapısı ve İmlâ Hususiyetleri

Yukarıda görüldüğü üzere mektuplarda sadece kâğıtların ön yüzleri kullanılmıştır. Kağıtlar beyaz renktedir. Mektuplarda kullanılan yazı türü hakkında Kılıç, şu ifadeleri kullanmaktadır:

"Hâlîde Hanım'ın yazı tarzı, son derece zariftir. İnce uçlu bir dolmakalem ve kaliteli bir mürekkeple yazıldığı erbâbınca anlaşılacak olan mektuplarda kullanılan kâğıt da zamanın en iyileri arasındadır. Hâlîde Nusret Hanım, çoğumuzda olduğu gibi kendine has bir yazı karakterine de sâhiptir. Ehlinin muhtemelen hemen okuyabileceği sarîh ve bâriz hatlara sâhip olan bu yazı tarzında (ن) nun), م (mim) ve ك (kef) harfleri ile ا (güzel he'ler) dikkat çekici bir zarâfete sâhiptir. Nazal n (ñ) her zaman kef ك (kef) harfi ile, yâni üzerine üç nokta konulmak sûretiyle gösterilmektedir ki bu tasarruf, esâsen bizim Orta Asya'dan bu yana getirdiğimiz Arap harfleri kullanımlarındaki bize has bir vaziyettir. Eski metinlerde bâzen g veyâ ğ yerine de kullanıldığına şâhit olduğumuz bu kef ك (kef) harfi, Hâlîde Nusret'in mektuplarında her zaman nazal n (ñ) sesine karşılık gelmektedir. Bu dikkatli kullanım, zannımızca, Hâlîde Nusret Hanım'ın imlâ husûsundaki dikkat veyâ özenine de delâlet etmektedir." (Kılıç, 2024, s. 30).

Hâlîde Hanım'ın mektuplarında genel olarak nazal n "ك" kullandığı görülmektedir. Aşağıda birkaç örneği verilen kullanımın benzerleri 03/10/1926 tarihli mektupta 24 adet kelimeye yinelenmektedir. Bunlar: "(Elleriñe, yalnîz, gîtdiñ, şabkañiñ, soñ, soñra, karañlık, beñzemiyo, añladım, canımdasiñ, cansiñ, benimsiñ, seniñ, seniñim, istiyorduñ, dört biñ, Biñbaşım, idemeyecegiñ, mektebiñ, soñra, sınıfiñ, istersiñ, gelirseñ, saña)"

Fotoğraf 2. "(1) Ben de seniñ, seniñ, seniñim artık..." (9. Mektup II. Bölüm 1. Satır)

Fotoğraf 3. "(15) Canımdasiñ... Cansıñ... Benimsiñ..." (9. Mektup. II. Bölüm 15. Satır)

3.3.1. Mektupta Görülen Ses Hâdiseleri Şunlardır:

Hâlîde Hanım'ın mektupları yazdığı dönemde Osmanlı Türkçesi yazım kuralları uygulanmaktadır. Bu sebeple de Osmanlı Türkçesi imlâsına göre “ünsüz benzeşmesi” kuralı uygulanmamaktadır. Bunun örneklerinden bazıları da şu şekildedir:

“(10) *Gitdiñ... Şabkaññ şoñ def'a şallandığıñı*” (9. Mektup I. Bölüm, 10. Satır)

“(10) *Saña “arada İstanbul'a gel” demişdim ammâ*” (9. Mektup III. Bölüm, 10. Satır)

Bir diğer ses olayı “ünlü daralması” gösterilmemesiyle ilgilidir:

“(3) *beni yıldırıyor=mes'ūdum. Şevk ve neş'eyle*”

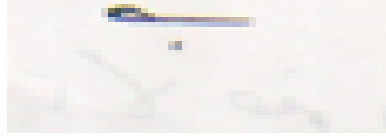
“(14) *çok özleyor mısıñ?... Bunu her zamân senden*”

“(15) *duymak isteyorum...*”

3.4. Mektubun İç Yapısı (Giriş, Metin, Sonuç)

- Giriş
- Davet (Tahmid veya Temcid)

Hâlîde Hanım'ın eşi Aziz Bey ile hususi olarak yazışmış oldukları mektuplarda giriş faslı olarak besmelenin rümûzu olan “ب” harfi kullanılmıştır. Kâğıdın üst ortasına kenardan bir parmak aşağıya çizilir. 9. Mektupta yer alan örnek şu şekildedir:

Fotoğraf 4. (I. Bölüm, 1. Satır)

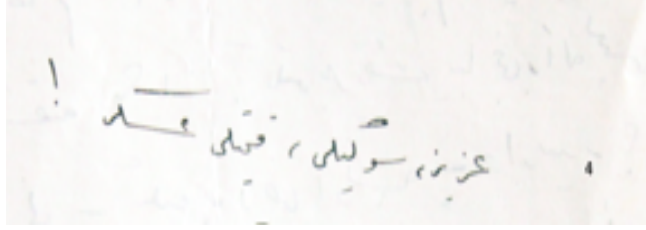
Kılıç, Hâlîde Hanım'ın mektubuna gelenekli edebiyatımızda sıklıkla gördüğümüz “ب” (b) harfini yazarak başladığını bunun “bismillâh” lafzının kısaltması olduğunu ve mektupların çoğunda buna benzer ibârelerin yer aldığını ifade etmektedir. (Kılıç, 2024) (Kişisel Görüşme)

- Unvân

Mektupta bu bölüm yer almamaktadır.

- Elkâb, Ser-nâme veya Hitâb

Elkâb kâğıdın üst kısmında mektubun ilk satırı üstünde dörtte birlik yer kaplar. İncelemiş olduğumuz mektupta hitap bölümü aşağıdaki gibidir:

Fotoğraf 5. “Azîz, Sevgili, Kıymetli ‘Asker!’” (I. Bölüm, 4. Satır)

- **Duâ**

Mektupta duâ içeren satırlar aşağıdaki gibidir:

(12) *vaz'ıyyet, degil mi? Cenâb-ı Haqq'a şükr idiyorum, sen de*

(13) *it: bize her işimizde hayır, bereket, suhûlet*

(14) *viriyor. İnşâ'Allâh dâ'imâ mes'ûd ve müreffeh*

(15) *yaşayacağız...*

- **Metin**

Bu bölüm; nakil, iblağ ve talep olmak üzere üç kısımdır.

- **Nakil, İbلاغ ve Talep**

Hâlîde Nusret'in mektubu yazma amacı, Aziz Vecîhî Bey'le nikah tarihlerinden sonra bir ay kadar bir süredir görüşmedikleri için ona duyduğu sevgiyi, özlemine dile getirmektir. Mektupta: “*Seni aylarca görmemiş gibiyim...*”, ve “*Cânımdasın...Cânsın...Benimsin...*”satırları bunu anlatmaktadır, bu seferki ayrılığın diğerlerine benzemediği ifade edilerek artık her an eşini görmek istediği anlatılmakta, bu bölümlerden sonra ise vaziyeti hakkında bilgi verilmektedir.

- **Sonuç**

Bu bölüm; hâtime, tarih, yer, imza ve mühür kısımlarından oluşur.

- **Hâtime**

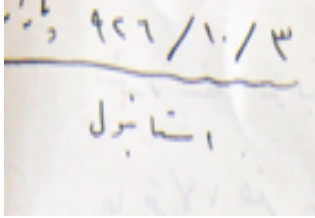
Hâlîde Nusret, hatime bölümünde mektubunun sona erdiğini ve muhatabına olan bağlılığını “*Dâ'imâ señîñ.*” ibâresiyle anlatmaktadır.

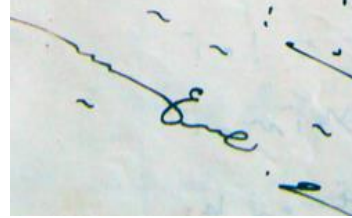
Fotoğraf 6. “Dâ'imâ señîñ.” (IV. Bölüm, 15.Satır)

- **Tarih, Yer, İmza veya Mühür**

Hâlîde Nusret Hanım mektubunda tarih, gün, ay ve yılı mektubun sol üst köşesine yazmıştır. İmzasının ise yazının sol alt tarafında olduğu aşağıda görülmektedir.

Fotoğraf 7. “[0]3/10/[1]926 Pazar İstanbul”

Fotoğraf 8. “(16) H. Nusret”

3.5. Mektubun Muhtevası

Mektubun ilk bölümünde Hâlîde Nusret Hanım, bir ay önce nikâhlandığı Aziz Vecîhî Bey’le vedalaşırken her zamankinden ayrı duygular yaşadığını ifade ederek eşinden ayrılırken çok zorlandığını belirtmektedir. Artık onu canı gibi sevdiğini iyice anladığını eklemektedir. Mektubun ikinci bölümünde çok yorgun olduğu için farkında olmadan Aziz Bey’e “sen” (II. Bölüm, 4-5. Satırlar) diye hitap ettiğini belirterek vaziyeti ile ilgili bilgiler vermektedir:

“(7) *Kız Lisesi Devre-i Şâniyesinde Edebiyyât Mu’allimiyim. ‘İlâve*

(8) olarak da Nişantaşı Orta Kız Mektebinde yedi sâ’ât

(9) Türkçe dersi vermişler. Me’âş mecmû’ı dört biñ

(10) iki yüz. Ya’nî on altı sâ’ât dersle

(11) Edirne’dekinden fazla me’âş alacağım. İyi bir...”(II. Bölüm,7, 8, 9, 10, 11. Satırlar)

Bu bilgilere göre Edirne’den İstanbul’a geçen Hâlîde Hanım İstanbul’da iki farklı okulda görev yapacağını; “Kız Lisesi Devre-i Sâniyesi’nde Edebiyât Muâllimliği ve Nişantaşı Orta Kız Mektebi”nde ise Türkçe Öğretmenliği yapacağını “on altı saat dersle” Edirne’deki maaşından daha fazla maaş alacağını haber vermektedir. Bu durum için mutlu olduğunu ve Cenâb-ı Hakk’a şükrettiğini, birlikte huzurlu bir hayat yaşayacaklarını ifade etmektedir. Mektubun üçüncü bölümünde çalıştığı iki mektebin arasının tramvayla bir buçuk saat sürdüğü bilgisini vererek bu durumun kendisi için yorucu olduğunu belirtmektedir. Ayrıca onuncu sınıfın çok ağır bir programı olduğunu ve sınıfın kitabı olmadığı için muhtelif tarih kitaplarından bilgi toplaması gerektiğini belirtmektedir. Dün iki kitap aldığını, bugün de alacağını söylemektedir. Burada bir de kitapçıya ismarladığı kitap isimlerinin bilgisini vermektedir:

“(4) *târîhlerden ma’lûmât toplamak lâzım. Dün iki kitâb*

(5) aldım, bu gün de alacağım. Rızâ Nûr’uñ on iki

(6) cild Türk Târîhleri’ni de kitâbçıya ismarladım.”(III. Bölüm 4, 5, 6. Satırlar)

Bu satırlarda Hâlîde Hanım, güzel bir kütüphaneleri olacağını hayâl etmektedir. Kırklareli'nde bulunan Aziz Bey'den arada İstanbul'a gelmesini istemekte, fakat ayrılırken yaşadığı hüznü tekrar yaşamaktan korktuğunu dile getirmektedir. Devam eden kısımlarda Hâlîde Hanım'ın Aziz Bey'in kendisini sevdiğini ve özlediğini sürekli duymak istediği şu şekilde geçmektedir:

“(13) Allah aşkına doğru söyle. Beni çok seviyor,

(14) çok özleyor mısın?... Bunu her zamân senden

(15) duymak isteyorum...” (III. Bölüm 13, 14, 15. Satırlar)

Mektubun sonlarına doğru çok yorgun olduğunu söylemekte, kendisine ve annesine mektup yazmak için bir dakika bile bulamadığını belirtmektedir. Yine kalkıp kitap almaya gideceğinden ve not hazırlayacağından bahsetmektedir. Eşine bu yorgunlukları için üzülmemesini tembihleyerek bu durumların kendisini yıldırmadığını ve neşeyle çalıştığını söyleyerek “hayat”ın tanımını; “Zâten hayat= mücadeledir.” (IV. Bölüm, 4. Satır) ifadeleriyle yapmaktadır. Hâlîde Hanım, yine mektubun sonlarına doğru mektubun yabancı biri tarafından okunma ihtimâli olup olmadığını sorgulamıştır. Eğer böyle bir durum söz konusu ise bunun için yakınmaması gerektiğinden bahsetmektedir. (IV. Bölüm 7, 8. Satırlar) Son olarak da Aziz Bey'den mektubuna bir cevap yazmasını isteyerek oturduğu evin adres bilgisini vermektedir. (IV. Bölüm 9, 10, 11, 12. Satırlar)

Hâlîde Hanım, 9. mektubun son satırlarında yazılarının biçimsiz olmasından dolayı kusuruna bakmamasını isteyerek eşine bağlılığını ve muhabbetini ifade eden sözlerle mektubu sonlandırmaktadır. (IV. Bölüm 15, 16. Satırlar)

Sonuç

Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatının önemli kadın yazarlarından birisi olan Hâlîde Nusret Zorlutuna'nın roman, şiir, hatıra türlerinde yazılmış pek çok eseri olduğu bilinmektedir. Bu eserlerde gösterdiği başarı, titizlik eşine yazdığı hususi mektuplarda da görülmektedir. Bu anlamda incelediğimiz mektup da bunun bir örneğidir. Kadın yazarların annesi ünvanıyla anılan Hâlîde Nusret Zorlutuna'nın eşi Aziz Vecîhî Zorlutuna'ya yazmış olduğu eski harfli mektuplar, günümüz diline yakın, sade ve anlaşılır kelimelerle içten ve samimi bir üslupla kaleme alınmıştır.

Buradan hareketle yazılan bu mektuplardan biri olan 03/10/1926 tarihli mektubu konu alan bu çalışmada, öncelikle mektup türünün tanımı yapılmış daha sonra mektup türü tasnif edilmiştir. Hâlîde Nusret'in edebî kişiliği hakkında bilgiler aktarılıp, çalışmanın esasını oluşturan mektubun tarafımızca çekilen görüntüsü verilmiş ve mektubun transkripsiyonlu çevirisinden sonra inceleme kısmına geçilmiştir. Mektubun öncelikle iç ve dış yapısı incelenmiş ve mektubun muhtevası hakkında bilgi verilerek bu çalışma sonlandırılmıştır.

Neticede hayatı boyunca hem çocuklarına hem de Türk milletine örnek olmuş önemli bir yazar olan Hâlîde Nusret'in zarif üslubu, yazarlığı, şairliği, öğretmen vasfı ve kişiliği ile ilgili pek çok kıymetli bilgiye yer veren bu mektup, araştırmacılara ışık tutacaktır.

Etik Kurul İzni

Bu makale etik kurul izni gerektiren bir çalışma gurubunda yer almamaktadır.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu çalışma Erciyes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından SYL-2023-12272 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

Kaynakça

- Bozkurt, N. (2004). *TDV İslam ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Coşkun, B. (2010). *Hâlîde Nusret Zorlutuna'nın hayatı-fikirleri-eserleri* (Yayımlanmış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Çakır, Ö. (2005). *Türk edebiyatında mektup* (Yayımlanmış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dağlar, A. (2013). Türkçe mektupları ışığında Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi'nin beşerî münâsebetleri. *Osmanlı Araştırmaları The Journal of Ottoman Studies*, (41), 279-320.
- Doğramacıoğlu, H. (2011). *Hâlîde Nusret Zorlutuna'nın Hanım mektupları üzerine bir inceleme*. Asistan Yayıncılık.
- Durmuş, İ. (2004). *TDV İslam ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Gültekin, H. (2015). *Türk edebiyatında inşâ: Tarihî gelişim-kuram-sözlük ve Münşeât-ı Koca Râgıb Paşa*. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Gürel, Z. (1988). *Hâlîde Nusret Zorlutuna*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Işınsu, E. (1984, Temmuz). Emine Işınsu annesini anlattı. *Türk Edebiyatı*, (129), 36.
- Kılıç, A. (2024). Hâlîde Nusret Zorlutuna'nın eşi Aziz Vecihî Bey ile mektuplarından seçmeler ve evrâk-ı metrûkesine dair bâzı bilgiler. İçinde A. Uslu Üstten & C. Uğurdağ (Eds.), *Ihlamur anma ve armağan kitaplar dizisi-18, Halide Nusret Zorlutuna* (ss. 23-53). Ihlamur Yayınları.
- Kılıç, Atabey. Kişisel Görüşme, 01 Ağustos 2024.
- Kortantamer, T. (1984). Nâbî'nin Osmanlı İmparatorluğu'nu eleştirisi. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 2(1), 83-116.
- Köprülü, F. (1999). Türk Edebiyatı Tarihi'nde usûl. *Edebiyat Araştırmaları*, TTK, 3-47.
- Öztürk, M. (2015). *Münşeât-ı Nâbî (inceleme-tenkitli metin) ve Münşeât-ı Nâbî'de XVIII. yüzyıl yansımaları* (Yayımlanmış doktora tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, O. (2005). *Mecmu'a-i Münşeât, TDK Ktb. A.363/1: İnceleme-metin-tıpkıbasım* (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şemseddîn Sâmi. (2006). *Kâmûs-ı Türkî*. Çağrı Yayınları.
- Tansel, F. A. (1964). Türk edebiyatında mektup. *Tercüme (Mektup Özel Sayısı)* (XVI), 77-80.
- Zorlutuna, H. N. (2021). *Bir devrin romanı*. Panama Yayıncılık.

